

Тамара Н. Јаневска¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

МЕТАФОРЕ СА ЦИЉНИМ ДОМЕНОМ ИДЕЈА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ²

Рад је посвећен анализи концептуализације домена ИДЕЈА као једног од значајних апстрактних појмова који прожимају човеков живот. Теоријски оквир истраживања заснован је на начелима когнитивне лингвистике, односно теорији појмовне метафоре. Циљ рада јесте указати на неке од начина на које се идеје поимају у српском језику. На основу реченичног корпуса прикупљеног из дневне штампе, настојимо да идентификовањем метафоричких израза прецизирамо изворне домене чији елементи учествују у процесу мапирања. Анализом корпуса установљено је да је дати циљни домен могуће конкретизовати путем различитих изворних домена који истичу његове различите аспекте. У раду ћемо приказати неке од њих.

Кључне речи: когнитивна лингвистика, појмовна метафора, изворни домен, циљни домен, ИДЕЈА, новинарски стил

1. УВОД

Промена приступа посматрања и проучавања метафоре у оквиру истраживања из области когнитивне лингвистике и психолингвистике допринела је бољем разумевању људске когниције. Од традиционалног схватања, односно општепознате концепције метафоре (Кевечеш 2010: ix), према коме се она посматра као стилска фигура – дакле не представља нужни сегмент људске комуникације и мишљења, дошло се до сазнања која се знатно разликују од традиционалног приступа њеном проучавању. Истраживања из поменуте две области указала су на чињеницу да је метафора „уткана” (Тривић 2017: 229) у нашу свакодневницу. Она утиче како на начин изражавања тако и на начин размишљања. Будући да представља посебан вид менталног мапирања који прожима човеково целокупно искуство (Гибс 1996: 309), метафора се сматра једним од основних организационих принципа човековог појмовног система (Драгић 2015: 10–11). Стога се у литератури (попут Матић 2016: 272) често истиче да је она првенствено ствар мишљења и деловања, а тек секундарно ствар језика. Из тога проистиче став да је метафора заправо

1 tamara.janevska@filum.kg.ac.rs.

2 Овај рад је настао у оквиру пројекта 178014: *Динамика структуре савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

много више од језичког украса, то јест стилске фигуре. То је процес који се у нашем уму одвија свакодневно, а да га понекад нисмо ни свесни. Заправо, она може пружити увид у концептуалну стварност говорника одређеног језика (Манојловић 2017: 219).

Прекретницу у проучавању метафоре обележило је дело *Metaphors We Live By* (1980) Џорџа Лејкофа и Марка Џонсона. Данас ова студија представља незаобилазну основу готово сваког истраживања посвећеног појмовној метафори, било да је предмет анализе специфична појмовна метафора – о чему постоји обимна литература (попут Тривић 2017; Манојловић 2017; Богетић 2018 и других), или, нешто ређе, примена појмовне метафоре у неком сегменту наставе као што су правопис, вокабулар или превођење (Радић Бојанић 2010, Радић Бојанић 2011, Тодоровић 2017, Ђорђевић 2014 и других).

Једна од главних одлика и предности когнитивнолингвистичког приступа проучавању метафоре, чији су зачетници Лејкоф и Џонсон, огледа се у начину разумевања апстрактних концепта (Кевечеш 2010: x). Метафоре у језику и мишљењу, сматра Гибс (1996: 311), извиру из човекове тежње да опише искуства која је тешко појмити. Како би се тај циљ постигао, полази се од онога што је човеку искуствено ближе, што опажа својим деловањем у стварном свету посредством чула и когнитивних способности (Дескамп 2007: 20). Дакле, концептуализација модела апстрактних категорија утемељена је „у нашем искуству са људима, свакодневним предметима, радњама и догађајима” (Силашки *et al* 2009: 15). У теорији појмовне метафоре, искуствено ближи, конкретнији термин назива се *изворни домен* (енгл. *source domain*) будући да се из њега узима *метафорички израз* (енгл. *metaphorical linguistic expression*) на основу кога је поменути домен повезан са апстрактним доменом. Са друге стране, термин који настојимо да ближе опишемо и разумемо дефинисан је као *циљни домен* (енгл. *target domain*). Другим речима, у покушају да учинимо реалност разумљивом служимо се метафоричким концептима (Матић 2016: 271), пресликавајући (енгл. *mapping*) структуру једног, конкретнијег, појма или појмовног домена на други, апстрактнији, појам или појмовни домен (Драгић 2015: 11).

Ослањајући се на теорију појмовне метафоре, у раду ћемо понудити пример анализе појмовних метафора чији је циљни домен ИДЕЈА. Дати циљни домен одабран је за ово истраживање будући да до сада, према нашим сазнањима, није био предмет проучавања појединачних радова. Примери који чине наш корпус преузети су са интернет-страница дневних новина *Полишика* и *Блиц* и наводе се у изворном облику, уз употребу курзива којим се истичу метафорички изрази ради лакшег разумевања везе између изворних и циљних домена. Најпре су истакнути метафорички изрази и евидентиране метафоре на које упућују, а затим су метафоре класификоване и илустроване примерима.

2. АНАЛИЗА КОРПУСА

Једна од стратегија које помажу човеку да се „ухвати у коштац са новим појавама, стварима или догађајима” (Радић Бојанић 2010: 335) јесте персонификација – поступак приписивања људских особина неживим ентитетима и појавама. Штавише, према Хегеловом мишљењу, поменута стратегија представља значајан поступак путем којег се стране, то јест мање познате, појаве конкретизују (према Гибс 2008: 207). Наш корпус показао је да се дати поступак јавља у концептуализацији идеја, отуда примери:

1. *Рођена је идеја*, истина као скривена самоутеха, о објективно-историјском крају сиромаштва.³
2. Идеја праведног права *наставља да живи*.⁴
3. Много пута слављена и оспоравана у претходних 40 година, идеја о метроу недавно је поново *оживела* са пројектом независног и лаког шинског система.⁵
4. Идеја да се подигне споменик кнезу Михаилу *зачети* је у другој половини 19. века када су у Београду подизани споменици угледним личностима Србије.⁶
5. Marko Đurić primećuje da je uvek bilo više onih koji su spremni da „takvu ideju *sahrane*, nego onih koji su spremni da takvu fašističku ideju iz prošlosti *oživljavaju*” [...].⁷

Наведене реченице пример су појмовне метафоре ИДЕЈА ЈЕ ЖИВО БИЋЕ, с обзиром на то да се у њима обавља пресликавање одлика својствених живим бићима. На основу примера уочавамо да су међу најчешћим одликама рађање и живљење, што одражавају изрази *рођена је*, *наставља да живи*, *оживела је* и *оживљавају*, као и процес одумирања услед чега је идеје могуће „сахранити”.

Подробнија анализа првог примера разоткрива аналогију присутну међу поменутим доменима. Уколико се ослонимо на став да се повезивање домена не врши произвољно (Штрбац 2018: 23), увиђамо извесне сличности које мотивишу њихово пресликавање. Наиме, њихова подударност најпре указује на сличности између нашег поимања ума и тела, од којих оба схватамо као САДРЖИВАЧЕ. Током трудноће, жена

3 <http://www.politika.rs/scc/clanak/238340/Птица-царић-и-неманикуће> 11.07.2020.

4 <http://www.politika.rs/scc/clanak/443404/Идеја-праведног-права-наставља-да-живи> 11.07.2020.

5 <http://www.politika.rs/scc/clanak/133148/Деценијама-чекани-град-будућности> 11.07.2020.

6 <http://www.politika.rs/scc/clanak/455916/Spomenik-knezu-Mihailu-obnovljen-posle-34-godine> 11.07.2020.

7 <http://www.politika.co.rs/sr/clanak/378670/Nova-Ramina-provokacija> 11.07.2020.

носи дете у себи, те тело, конкретније стомак, служи као садрживач. По истом принципу можемо разумети метафорично поимање ума као садрживача идеја које су његови ентитети. Приликом процеса рађања дете излази из тела, садрживача, као што идеје извиру из ума који их производи. Уколико бисмо рађање посматрали, као што је то и иначе случај, као долазак на свет (Кевечеш 2010: 26), исто тако, представљање идеја другима можемо схватити као вид доласка идеја на свет. Занимљива је чињеница да се и сам концепт зачећа повезује са идејама, те је уместо настанка идеје могуће говорити о њеном зачећу, као у примеру 4.

Штрбац (2018: 128) наводи да је рођење детета повезано са пријатним емоцијама. „Рођење и радост”, истиче ауторка (ibid: 134), „припадају истом појмовном домену јер међу њима постоји узрочно-последична веза”. За идеје се, такође, најчешће везује позитивна конотација будући да оне упућују на решење проблема, жеље и намере (РСЈ 2011: 429). Дакле, у нашем примеру (1), главни аспект метафоре која настаје приликом мапирања међу доменима ЖИВО БИЋЕ и ИДЕЈА јесте истовешивање рађања са настанком идеје, истакнуто метафоричким изразом *родити се*. Мапирања која се јављају у оквиру дате метафоре могуће је приказати на следећи начин:

Изворни домен: ЖИВО БИЋЕ		Циљни домен: ИДЕЈА
тело као садрживач	⇒	ум као садрживач
беба у стомаку	⇒	идеје унутар ума
рађање	⇒	настанак идеје
одумирање	⇒	нестанак/уништење идеје

Схватање идеја као ентитета у основи је и других метафора путем којих се оне концептуализују. Примери из корпуса показују да их је могуће разумети преко појмова из конкретног, физичког, искуства као што је игра. Игре и спорт, напомиње Кевечеш (2010: 20), карактеришу својства која се често користе у метафоричке сврхе, што потврђују примери:

6. Помало се *поиштрава* са идејом патриотизма и архетипом издајника.⁸
7. Иако су ову новогодишњу епизоду, којој је присуствовао и др Александар Бауцал, [...] наш саговорник *поиштрава* се занимљивом идејом – како би изгледала будућност овог дечака ако одраста у патријархалној средини и како би могао да изгледа његов живот у земљи која негује родну равноправност.⁹

Аналогија која је посредује у истакнутим примерима односи се на појмовну метафору РАЗМИШЉАЊЕ ЈЕ ИГРА. С обзиром на то да под игром подразумевамо видове „друштвене забаве помоћу извођења неких радњи или комбинација предметима” (РСЈ 2011: 428), метафорички

8 <http://www.politika.rs/scc/clanak/353089/Изборна-слагалица> 11.07.2020.

9 <http://www.politika.rs/scc/clanak/433334/Детињство-у-розе-плавом-свету> 11.07.2020.

изрази *поишраваши* се истичу начин комбиновања идеја ради постизања одређених циљева. Дакле, приликом поцеса размишљања (играња игре) ми комбинујемо различите идеје (предмете/играчке) не би ли постигли циљ или дошли до решења (разоноде/забаве/победе у игри). Уколико се ослонимо на поменуту метафору, идеје у овим примерима могуће је посматрати као један од елемената значења који се пресликава на други апстрактни домен:

Изворни домен: ИГРА		Циљни домен: РАЗМИШЉАЊЕ
играње као активност	⇒	процес размишљања
играчке/предмети	⇒	идеје
комбинација играчака/предмета	⇒	комбиновање идеја
победа/разонода	⇒	проналажење решења/закључак

Са друге стране, можемо рећи да се као подметафора јавља метафора ИДЕЈЕ СУ ИГРАЧКЕ при чему се концептуализација не разликује значајно од горе наведене.

Процес припремања хране важи за један од дубоко укоревених изворних домена којег одликује неколико елемената. Као најрелевантнији елементи издвајају се агент, рецепт, састојци, радње и производ (Кевечеш 2010: 20). Како би објаснили метафору на коју упућује метафорички израз у нашем наредном примеру (ИДЕЈЕ СУ ХРАНА), позваћемо се на преглед структурних сличности присутних у оквиру појмовне метафоре РАЗМИШЉАЊЕ ЈЕ КУВАЊЕ који прилаже Кевечеш (ibid: 83):

Изворни домен: КУВАЊЕ		Циљни домен: РАЗМИШЉАЊЕ
кување	⇒	размишљање
гутање	⇒	прихватање идеје
жвакање	⇒	разматрање идеје
варење	⇒	разумевање
нутрициона вредност	⇒	ментално здравље

Претходно смо истакли чињеницу да је идеје могуће посматрати као ентитете који су смештени унутар ума, дакле, оне учествују у процесу размишљања. Упоредимо ли наш пример са запажањима везаним за метафору коју анализира Кевечеш, уочавамо да се мапирања која се одвијају на релацији домена ХРАНА и ИДЕЈЕ не разликују значајно. Илуструјемо следећим примерима:

8. Ово није идеалан начин рада, за писца време много значи, јер идеја мора да се *крика*, уобличи, надогради.¹⁰

10 <http://www.politika.rs/scc/clanak/443768/Када-човек-изабере-искреност-и-љубав-ваздух-се-рашчисти> 11.07.2020.

9. [...] Ридинг [...] каже да дели мишљење једног од оснивача „Тајма“ Хенрија Луса који је рекао да не може да *свари* идеју да новине и часописи зависе искључиво од оглашивача.¹¹
10. С обзиром на чињеницу да готово сва сазнања о здравственом стању Ким Џонг Уна потичу из севернокорејске пропагандне машинерије, која идеју слободе медија свакодневно *сажваће* па *исцљуне* као лош дуван, поузданих закључака једноставно нема.¹²
11. Reklo bi se „Evropski Novi Pazar“, *progutaо* је идеју *sandžačke* автономije.

Идеје, стога, разматрамо баш као што храну жваћемо, прихватимо их, на сличан начин на који храну гутамо. Затим следи процес разумевања идеја, док у случају хране наступа варење, и, коначно, нутрициону вредност коју добијамо из хране метафорички можемо довести у везу са добрим менталним здрављем. На основу тога закључујемо да метафорички изрази попут *крчкаши* у примеру 8 и *сажвакаши* у примеру 10 указују на то да је идеје потребно разматрати, размишљати о њима (као што се храна крчка или вари) док се не дође до одговарајућег закључка или решења (док се не скува јело).

Талми (1988) сматра да је домен СИЛА један од водећих изворних домена који учествује у концептуализацији разноврсних апстрактних концепта, на основу чега истиче његов значај за проучавање језика и когниције (Кевечеш 2010: 30). На присуство овог домена у корпусу нашег рада упућују метафорички изрази *привлачна је* (13), *привлачи* (14) и *неодвојива је* (15) – при чему је овде реч о физичкој сили (магнетизам), и израз *прейлављен* (12) – где је у питању природна сила:

12. Шта још рећи о овој столици коју је дизајнирао контроверзни скулптор Паолоци, чији је потенцијал био *прейлављен* идејама и асоцијацијама.¹³
13. Идеја приче о младом и наочитом сметењаку Буду [...] *привлачна је* и добра.¹⁴
14. Има и домаћих улагача које *привлачи* идеја да отворе свој бизнис на тој престижној локацији у центру главног града [...].¹⁵

11 <http://www.politika.rs/scc/clanak/143881/Живот-и-стил/Наплата-рампа-отерала-читаоце> 11.07.2020.

12 <http://www.nin.co.rs/pages/article.php?id=102352974> 28.07.2020.

13 <http://www.politika.rs/scc/clanak/429298/Уметничка-столица> 12.07.2020.

14 <http://www.politika.rs/scc/clanak/306810/Биоскопско-радовање> 12.07.2020.

15 <http://www.politika.rs/scc/clanak/270219/Друштво/Америчка-амбасада-тражи-купца> 12.07.2020.

15. Svako kome je *odbojna* ideja žvakanja psećeg mesa trebao bi razmisliti o neusklađenosti saosećanja prema drugim životinjama – saopšteno je.¹⁶
16. Како нема гаранција да ће херој победити – може се испоставити да је змај јачи од њега – идеја херојства је *неодвојива* од идеје саможртвовања.¹⁷

Појмовна метафора која се у овим реченицама јавља јесте ИДЕЈЕ СУ СИЛА. Домен силе као такав, што се може приметити из примера, реализује се као физичка или природна сила. Пример 12 представља случај реализације идеја као природне силе, конкретно водене масе. Метафорички израз путем којег се ова метафора реализује најпре истиче аспект пасивности. Односно, својом изненадном појавом, идеје имају снажан утицај на појединца који нема контролу над њима већ бива у потпуности обузет њима. Такав утицај јесте један од чешћих аспеката који се преузима из овог конкретног домена, најчешће због тога што се њиме исказује немоћ појединца или објеката у односу на снагу природних сила. Међутим, израз у примеру 12 не евоцира слику опасности. Напротив, надолажење идеја које „преплављују” појединца схвата се као пожељна ситуација јер стимулише креативност чији је крајњи резултат настајање ремек дела.

Изворни домен: СИЛА		Циљни домен: ИДЕЈА
сила/водена маса	⇒	идеје
ефекат силе на појединца	⇒	утицај идеје на појединца
надолажење воде	⇒	јављање идеје
преплављеност	⇒	обузетост идејама

Ипак, као најчесталија врста силе која се доводи у везу са идејама издваја се магнетизам, на шта указују примери 13–16. Дати тип силе погодан је изворни домен за концептуализацију домена ИДЕЈА будући да се њиме дефинише утицај овог апстрактног појма на појединца – најчешће исказан у виду ефекта привлачења или одбијања.

Раније смо истакли да идеје побуђују позитивне ставове, стога не изненађује чињеница да се метафоре преузимају из домена које повезујемо са позитивном вредношћу. Такав аспект истиче рецимо појмовна метафора ИДЕЈЕ СУ РЕСУРСИ (у примерима 17 и 18), док се вредносни суд такође даје у метафори ИДЕЈЕ СУ МАТЕРИЈАЛНЕ СТВАРИ (примери 19–21):

17. Пре неколико година сам у „Њујорк тајмсу” прочитао занимљив текст о томе како нам *џонесџаје* идеја за филмове који

16 <https://www.blic.rs/slobodno-vreme/vesti/kuce-vam-je-zao-a-jedete-jagnje-vegani-rostiljali-psanasred-ulice-uplasili-decu-pa/hcprmb0 28.07.2020>.

17 <http://www.politika.rs/scc/clanak/175057/Roditeljsko-samozrtvovanje 11.07.2020>.

могу да утичу на људе широм света, тако да ћемо морати да се вратимо на суштину која је чинила амерички филм.¹⁸

18. „Kada tražimo nove dobre projekte, srpsko tržište je vrlo *bogato idejama*”, istakla je ona na konferenciji za novinare u Domu omladine.¹⁹
19. Европа ће бити привлачна онолико колико је у стању да сопствене демократске принципе заштити од продора *јевђијиних* идеја популизма.²⁰
20. „Моје идеје су пропале. То ће *скујо кошћайи* наш народ, нашу земљу за 20–30 година.”²¹
21. Ипак, оно што највише вреди и што је тешко мерљиво буџетом јесте идеја која је увек *најдрагоценија*.²²

Свакодневна искуства у вези са материјалним стварима, пре свега њиховом новчаном вредношћу, помажу при разумевању значаја које идеје имају за нас. Из тог разлога поимамо их као нешто што се може уложити, трошити (*ионесџаје*), чија се материјална вредност може одредити (*јевђијиних идеја, најдрагоценија*), или као нешто чија (не)могућност реализације може довести до материјалне штете (*скујо кошћайи*). Као илустрацију узимамо реченицу под редним бројем 19 у којој се обавља пресликавање следећих елемената значења са изворног домена МАТЕРИЈАЛНА СТВАР на циљни домен ИДЕЈА:

Изворни домен: МАТЕРИЈАЛНА СТВАР		Циљни домен: ИДЕЈА
материјална вредност ствари	⇒	значај/вредност идеје
вредан/скуп предмет	⇒	значајна идеја
безвредан/јефтин предмет	⇒	безначајна идеја

Дакле, метафора коју запажамо у горе наведеном примеру реализована је придевом *јевђијин* којим се сугерише став да идеја нема правих вредности, безначајна је. Појмови који се овде доводе у везу заснивају се на релацијама *кошћайи мало = бији безвредан* и *кошћайи јуно = имаји велику вредност*. Како су у питању „јефтине идеје”, јасно је да је њихово присуство непожељно. Дати став појачан је употребом фразе „заштитити од продора” чиме је наглашен разарајући ефекат безвред-

18 <http://www.politika.rs/scc/clanak/320428/Животно-дело-принципа-и-идеала> 12.07.2020.

19 <http://www.politika.rs/sr/clanak/200020/Brune-Majer-Srpski-film-je-bogat-idejama-i-talentima> 12.07.2020.

20 <http://www.politika.rs/scc/clanak/363667/Поправите-светионик> 12.07.2020.

21 <http://www.politika.rs/scc/clanak/428659/Вучић-Идеја-о-разграничењу-одбачена-то-ће-нас-скупско-коштати> 12.07.2020.

22 <http://www.politika.rs/scc/clanak/431250/Идеја-је-увек-најдрагоценија> 12.07.2020.

них ствари, при чему оне могу нарушити општу вредност („привлачност“) онога што се поима као вредно.

У корпусу је забележено и неколико примера кореспонденције ентитета из домена РАТ са ентитетима из домена ИДЕЈА, што доприноси формирању метафоре ИДЕЈЕ СУ ОРУЖЈЕ:

22. Већина пак као да чува литерарне коте чији је *сиротињски* значај у *рају* идеја и мишљења прилично безначајан.²³

23. Густава фон Ашенбаха, јунака Манове „Смрти у Венецији“, прате гондоле са мртвачким сандуцима, он се налази усред масовне заразе и ружних мириса распадања, а атмосфери порока, и сопственим кошмарним сновима, *суйрошшавља* се античком идејом чулне и натчулне лепоте.²⁴

24. Данас видимо да га је *убила* идеја града који немамо!²⁵

Метафоричка мапирања међу поменутиим доменима мотивисана су схватањем идеје као жеље, намере, плана или замисли усмерене ка проналажењу решења (РСЈ: 429) услед чега је могуће посматрати је као вид оружја за којим се посеже (којим се супротстављамо некоме/ нечему) током рата (размене или сукоба мишљења) ради постизања одређеног циља, због чега је могуће говорити о „стратешком значају идеја“ у примеру 22.

3. ЗАКЉУЧАК

На основу корпуса на коме смо базирали истраживање, издвојили смо неке од честих појмовних метафора у оквиру којих се идеје јављају као циљни домен, а то су: ИДЕЈЕ СУ ЖИВО БИЋЕ, ИДЕЈЕ СУ ИГРАЧКЕ, ИДЕЈЕ СУ ХРАНА, ИДЕЈЕ СУ СИЛА, ИДЕЈЕ СУ РЕСУРСИ, ИДЕЈЕ СУ МАТЕРИЈАЛНЕ СТВАРИ и ИДЕЈЕ СУ ОРУЖЈЕ. Наведене метафоре наглашавају одређене аспекте домена ИДЕЈА, те је свака од њих значајна у опису концептуализације овог апстрактног домена будући да представља различите начине посматрања једног истог појма. Међу главним аспектима које евидентирани метафоре истичу јесу настанак и формирање идеја, због чега су се као адекватни изворни домени издвојили ЖИВО БИЋЕ, ХРАНА, ИГРАЧКЕ. Истакнут је и њихов утицај на појединца исказан путем изворног домена СИЛА, као и општи значај идеја, концептуализован помоћу домена МАТЕРИЈАЛНА СТВАР, РЕСУРС и ОРУЖЈЕ.

23 <http://www.politika.rs/scc/clanak/19604/Дозивање-другог-читања> 11.07.2020.

24 <http://www.politika.rs/scc/clanak/450603/Против-болести-креацијом-и-слободом-духа> 12.07.2020.

25 <http://www.politika.rs/articles/details/396763> 11.07.2020.

Настанак идеје у српском језику, према анализираном узорку, концептуализује се као рађање, долазак живог бића на свет. При чему се глава, прецизније ум, поима као извор – садржитељ идеја – док су оне саме приказане као ентитети који га испуњују и из њега произлазе. Схватање ума као садрживача присутно је и у метафори ИДЕЈЕ СУ ИГРАЧКЕ, с тим што се у случају ове метафоре истиче њихово комбинаторно својство у процесу размишљања, услед чега се оно доводи у везу са игром. Такав вид разумевања присутан је и у метафори ИДЕЈЕ СУ ХРАНА, где се формирање идеје унутар ума поистовећује са процесом припремања јела. СИЛА као изворни домен, било да је реч о физичкој или природној сили, јавља се онда када је циљ указати на пасивни положај човека у односу на идеје које саме надлазе и стимулишу појединца у процесу стварања или га наводе на одређену акцију својим привлачним/одбојним дејством. Док се у случају домена МАТЕРИЈАЛНА СТВАР, РЕСУРС и ОРУЖЈЕ наглашава вредност идеја.

Уколико се осврнемо на чињеницу да у нашем корпусу доминирају примери разумевања идеја као предмета, метафоре садржитеља и персонификације, можемо закључити да оне припадају врсти онтолошких метафора. Будући да је циљ рада био указати на неке од начина на које се апстрактни домен ИДЕЈА поима, представљено је свега неколико примера у виду илустрације. У будућим истраживањима било би корисно испитати још неке од видова концептуализације идеја у српском језику на знатно већем корпусу с обзиром на значај које идеје имају за људски појмовни систем.

Литература

Гибс 1996: Raymond W. Gibbs, Why many concepts are metaphorical, *Cognition* 61, 309–319.

Гибс 2008: Raymond W. Gibbs Jr., *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought*, Cambridge: Cambridge University Press.

Грујић 2018: Татјана Грујић, *Појмовне метафоре засноване на изворном домену машине у енглеском и српском језику*, Београд: Филолошки факултет.

Дескамп 2007: Mary Therese DesCamp, *Metaphor and Ideology: Liber Antiquitatum Biblicarum and Literary Methods through a Cognitive Lens*, Leiden: Brill Academic Publishers.

Драгић 2015: Mila Dragić, Frazеологизми са лексемом *jezik* и циљним доменом *jezičke radnje* у српском и енглеском језику, *Zbornik za jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 5, Novi Sad: Filozofski fakultet, 9–20.

Кевечеш 2010: Zoltán Kövecses, *Metaphor: A Practical Introduction*, Second Edition, Oxford: Oxford University Press.

Лејкоф, Џонсон 1980: George Lakoff, Mark Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago: The University of Chicago Press.

Манојловић 2017: Nina Manojlović, Metaforička konceptualizacija ciljnog domena *vreme*, у: *Jezik, književnost, vreme: Jezička istraživanja*, В. Мишић Илић, V. Lopičić (ur.), Ниш: Filozofski fakultet, 217–227.

Матић 2016: Milena Matić, *Metafore besa u srpskom jeziku, Filologija kulture* knj. 4/2, Beograd: Filološki fakultet, 269–285.

Радић Бојанић 2010: Biljana Radić Bojanić, *Neki aspekti primene pojmovne metafore u nastavi jezika, Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu XXXV/2*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 335–346.

Радић Бојанић 2011: Биљана Радић Бојанић, *Појмовна метафора као метод учења вокабулара страног језика, Педагошка стварност: часопис за школска и културно-просветна питања LVII*, бр. 3–4, Нови Сад: Филозофски факултет, 264–274.

РСЈ 2011: *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.

Силашки *et al* 2009: Nadežda Silaški, Tatjana Đurović, Biljana Radić-Bojanić, *Javni diskurs Srbije: kognitivističko-kritička studija*, Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta.

Тривић 2017: Анета Тривић, *Телесне метафоре с временским значењем у српском и шпанском језику, Језик, књижевност, време: Језичка истраживања*, Б. Мишић Илић, В. Лопичић (ур.), Ниш: Филозофски факултет, 229–241.

Штрбац 2018: Гордана Штрбац, *Фразеологија о човеку и човек у фразеологији*, Нови Сад: Филозофски факултет.

Извори:

Политика – *Политика*, дневне новине из Београда

Блиц – *Блиц*, дневне новине из Београда

Tamara Janevska / METAPHORICAL CONCEPTUALIZATION OF IDEA IN SERBIAN LANGUAGE

Summary / By taking a cognitive-linguistic approach to metaphor, in this paper we deal with the abstract concept IDEA and the way it is understood and experienced in contemporary Serbian language. The research is aimed at determining some of the possible source domains that allow us to conceptualize the aforementioned concept. The corpus consists of sentences, found in Serbian daily papers *Politika* and *Blic*, which illustrate the identified metaphors. The analysis shows that this target domain can be understood in terms of various different source domains. We have decided to confine our attention to seven conceptual metaphors that allow us to comprehend different aspects of the concept IDEA. Namely, the results of the research show that ideas can be structured by the following metaphors: IDEAS ARE LIVING BEINGS, IDEAS ARE TOYS, IDEAS ARE FOOD, IDEAS ARE FORCE, IDEAS ARE RESOURCES, IDEAS ARE VALUABLE COMMODITIES and IDEAS ARE WEAPONS. We shall begin by identifying the linguistic expressions so as to explain the underlying similarities between the domains present in the metaphors stated above.

Key words: cognitive linguistics, conceptual metaphor, source domain, target domain, IDEA, journalistic style

Примљен: 23. новембра 2020.

Прихваћен за штампу децембра 2020.